

Голас Радзімы

№ 21 (1799)
26 мая 1983 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Кожны год у канцы мая наша краіна адзначае Дзень пагранічніка. Гэтым самым мы аддаём даніну павагі мужнасці вартавых нашых рубяжоў, што самааддана змагаліся з бандытамі і дыверсантамі ў паслякастрычніцкі час, першымі прынялі няроўны бой з фашысцкімі полчышчамі, калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, надзейна абараняюць сёння мірную стваральную працу савецкага народа. [Артыкул пра савецкіх пагранічнікаў змешчаны на 3-й стар.].
НА ЗДЫМКУ: на граніцы ўсё спакойна.

Фота Я. МАКАРЧУКА.

падзеі • людзі • факты

АКЦЫІ ГРАМАДСКАСЦІ

УСЕСАЮЗНАЯ
КАНФЕРЭНЦЫЯ
ВУЧОНЫХ

У шарэнгах сусветнага руху грамадскасці за прадухіленне пагрозы ядзернай вайны вучоным належыць асаблівае месца. Да іх аўтарытэтай думкі аб небяспецы, што пагражае ўсяму чалавецтву, усёй планеце, прыслухоўваюцца мільёны людзей. Гэта важнае слова перасцярогі на працягу трох дзён гучала з трыбуны Усесяюзнай канферэнцыі вучоных за збаўленне чалавецтва ад пагрозы ядзернай вайны, за раззбраенне і мір, якая праходзіла ў Маскве. У ёй прынялі ўдзел больш 500 савецкіх і замежных вучоных, сярод якіх — прадстаўнікі міжнародных арганізацый, кіраўнікі Пагуоскага руху.

У дакладах і паведамленнях падкрэслівалася, што сёння крыяне неабходна, каб усе людзі ўсвядомілі сутнасць зброі масавага знішчэння як асаблівай зброі, як зброі самазабойства, а не проста больш эфектыўнага сродку вядзення ваенных дзеянняў. Неабходна аб'яднацца і вырашыць сумесна ўсім народам і краінам гэту праблему — праблему катэгарычнай адмовы ад такога тыпу зброі.

Прамоўцы пераканаўча паказалі, што асноўным дэстабілізуючым фактарам у свеце з'яўляецца далейшае развіццё амерыканскіх сіл першага ўдару, уключаючы сілы сярэдняга радыуса дзеяння, размяшчаемыя паблізу ад граніц СССР, а таксама ракеты марскога базіравання і крылатыя ракеты разнастайных тыпаў, якія ЗША неабгрунтавана імкнуцца адгарадзіць ад якіх-небудзь абмежаванняў, выдаючы іх за зброю ўдару ў адказ.

Удзельнікі канферэнцыі прынялі адозву да ўсіх вучоных свету, у якой змяшчаецца заклік аб'яднаць намаганні, каб ахаваць агульначалавечы здабытак — усеагульны мір ад пагрозы ядзернага знішчэння.

На канферэнцыі быў таксама ўтворан Камітэт савецкіх вучоных у абарону міру, супраць ядзернай вайны. Яго ўзначаліў віцэ-прэзідэнт АН СССР акадэмік Я. Веліхаў.

ВЫСТАУКІ

ПАКАЗВАЕ
«ЭНДАСКОП-83»

Выстаўка пад такой назвай адбылася ў памяшканні Беларускага інстытута ўдасканалвання ўрачоў у Мінску.

Японскія фірмы «Іскра Індустры» і «Алімпас Оптыкал» паказалі медыцынскую тэхніку, якая дазваляе ўрачам і хірургам весці дакладную дыягностыку хвароб унутраных органаў. Падобная выстаўка — другая па ліку ў беларускай сталіцы. Першая экспанавалася ў 1975 годзе.

НА ЗДЫМКУ: прадстаўнікі фірм Асахіка КАМАЦУ і Такасі АКУНА ля стэнда з экспанатамі.

У НАРОДНЫХ
ТРАДЫЦЫЯХ

Мнагалюдна цяпер у павільёне «Прафтэхадукцыя» ВДНГ СССР. Тут адкрылася новая ўсесяюзная эк-

спазіцыя сувеніраў пад назвай «Наследнікі народных майстроў», дзе прадстаўлена больш за 150 работ студэнтаў навучальных устаноў сістэмы прафтэхадукцыі Расійскай Федэрацыі, Украіны, Беларусі, Літвы, Узбекістана, Малдавіі, Арменіі і іншых рэспублік. Наведвальнікі не абходзяць увагай творчасць навучэнцаў ГПТВ-126 горада Гомеля, якія прадставілі шэсць сурвэтак і абрус з беларускім нацыянальным арнамантам, ручнік «Слава табе, Радзіма-маці!». У квяцістых узорах юныя ўмельцы тонка і паэтычна перадаюць сваё светаадчуванне, прытрымліваюцца лепшых традыцый народных майстроў Гомельшчыны.

Выстаўка творчасці навучэнцаў будзе адкрыта да 1 лістапада 1983 года. З яе экспанатамі азнаёмілася вялікая група турыстаў і экскурсантаў з Гомельскай вобласці, якія пабывалі на ВДНГ СССР.

УВЕКАВЕЧАНА ІМЯ

ВІДНАМУ ДЗЕЯЧУ

У радзе вядомых імён, упісаных у гісторыю рэспублікі, стаіць імя Фёдора Сурганава — віднага партыйнага і дзяржаўнага дзеяча Беларусі. На доме па вуліцы Чырвонаармейскай у Мінску, дзе ён жыў, днямі ўрачыста адкрыта мемарыяльная дошка.

Аўтары яе — скульптар У. Ананька і архітэктар М. Ткачук.

ГАРЫЗОНТЫ СУПРАЦОУНІЦВА

АСОБНАЙ
МАНАГРАФІЯЙ

Навуковае даследаванне, тэмай якога сталі асаблівасці развіцця рабочага руху на Кубе, выпушчана асобнай манаграфіяй у выдавецтве БДУ. Яе аўтар — 38-гадовы кубінскі аспірант Карлас Гансалес Эчэварыя — на працягу трох гадоў працаваў над гэтай тэмай пад кіраўніцтвам прафесара, доктара філасофскіх навук А. Цернавога.

Карлас Гансалес Эчэварыя — не першы кубінец, які атрымлівае вучоную ступень у БДУ. Яго папярэднікі выкладаюць хімію, біялогію, філасофію ва ўніверсітэтах вострава Свабоды, зарэкамандавалі сябе добрымі спецыялістамі ў розных галінах прамысловасці Рэспублікі Куба.

АРХІТЭКТУРНЫЯ РАСПРАЦОУКІ

УПРЫГОЖАЦЬ
СТАЛІЦУ

Неўзабаве пераўвасобіцца галоўная адміністрацыйная плошча сталіцы рэспублікі — імя У. І. Леніна. Архітэктурны ансамбль яе складваўся дзесяцігоддзямі — тут ёсць будынікі, узведзеныя ў пачатку стагоддзя, у гады першых пяцігодак, у пасляваенны час.

На плошчы знаходзіцца Дом урада БССР, Мінскі гарвыканком, галоўны корпус Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна, Дом кіно, будынікі шэрагу іншых устаноў і арганізацый.

Цяпер тут узводзіцца інжынерны корпус Мінскага метрапалітэна, які арганічна ўпішацца ў існуючы ансамбль.

Акрамя таго, плануецца больш радыянальнае пераразмеркаванне транспартных патокаў. У цэнтры плошчы будзе разбіты новы сквер з сістэмай фантанаў, з'явіцца некалькі падземных пераходаў.

Яшчэ адна архітэктурная прэм'ера адбудзецца ў Мінску ў канцы сёлета — восені. У цэнтры горада, на вуліцы Карла Маркса, у ценю старых дрэваў, будаўнікі ўзводзяць арыгінальны будынак дзіцяча-юнацкай спартыўнай школы на шахматах.

Для пачынаючых аматараў гэтай старадаўняй гульні будучы створаны ўсе ўмовы: з'явіцца залы для правядзення спаборніцтваў, класы для вывучэння тэорыі.

Хоць шахматы часам называюць «гімнастыкай розуму», тым не менш прыхільнікі данага віду спорту павінны быць дужыя не толькі духам, але і целам. Архітэктары ўлічылі і гэтую акалічнасць: у школе прадугледжаны

памяшканні для заняткаў гульнявымі дысцыплінамі — валеяболам, баскетболам, тэнісам.

НОВЫЯ ВЫРАБЫ

ПЕРШЫ З «ЛІЛШУТАЎ»

Малагабарытны пускавы рухавік стварылі на Гомельскім заводзе пускавых рухавікоў. Ад сваіх папярэднікаў ён адрозніваецца не толькі малымі памерамі, але і вагой — лягчэй у два разы. Істотна палепшаны паказчыкі тэхнічнага ўзроўню. Калі выпушчаемы раней рухавік меў рэсурс восем тысяч мотагадзін, то новы здольны адпрацаваць на дзве тысячы больш.

Цяпер праводзяцца паскораныя стэндавыя выпрабаванні рухавіка. Сёлета ў трэцім квартале яго доследныя ўзоры будуць пастаўлены Мінскаму матарнаму заводу для эксплуатацыйных выпрабаванняў. Пускавыя рухавікі прызначаны для трактарных і камбайнавых дызеляў усіх мадыфікацый.

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

МІНСК. У многіх галінах народнай гаспадаркі працуюць камп'ютэры Мінскага вытворчага аб'яднання вылічальнай тэхнікі. Яны «авалодалі» дзесяткамі прафесій, заваявалі славу надзейных памочнікаў чалавека. Беларускія электронна-вылічальныя машыны з кожным годам становяцца ўсё больш дасканалымі, даўгавечнымі, кампактнымі.

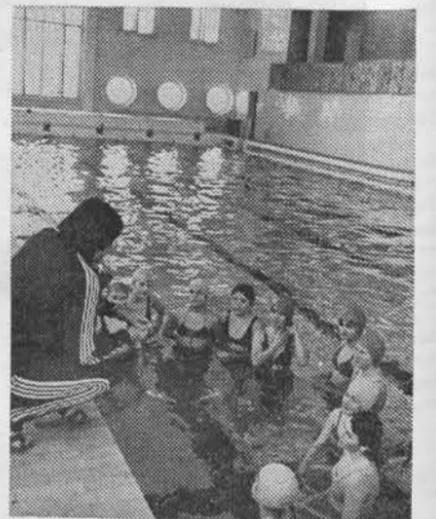
За паспяховае выкананне заданай урада па выпуску вылічальнай тэхнікі аб'яднанне ўзнагароджана ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі.

НАВАПОЛАЦК. Хімікі вытворчага аб'яднання «Палімер» завяршылі перадпусковыя работы на новай устаноўцы акісленых воскаў. Праектаваў устаноўку калектыв охцінскага навукова-вытворчага аб'яднання «Палімер». Пакуль яна адзіная ў краіне.

Сёлета мяркуецца вывесці ўстаноўку на праектную магутнасць. Каштоўную сыравіну атрымаюць Рыжскі і Вільнюскі заводы бытавой хіміі, Волжскі аўтамабільны і іншыя.

КАЛІНКАВІЧЫ. Акварэльныя фарбы, як і ўсе астатнія 27 відаў тавараў, што выпускае Калінкавіцкі завод бытавой хіміі, карыстаюцца шырокім попытам у насельніцтва. У 120 гарадоў нашай краіны пастаўляе сваю прадукцыю прадпрыемства.

Год назад партыя акварэльных фарбаў была адпраўлена ў Мангольскую Народную Рэспубліку. Сёлета на завод паступіў новы заказ на гэтую прадукцыю ад замежных сяброў. У МНР будзе адпраўлена 110 тысяч 8-каляровых набораў акварэльных фарбаў.

Добры падарунак атрымалі дзеці працаўнікоў калгаса «Чырвоная змена» Любанскага раёна. Для іх пабудаваны плавальныя басейн з дзьвюма ваннамі. У парадажэнні дзяцей — зручныя раздзявалкі і гардэроб, душы і фінская лазня. У секцыі плавання, якую вядзе трэнер майстар спорту СССР Валянціна Войцех, цяпер займаецца 120 школьнікаў.

НА ЗДЫМКУ: трэнер В. ВОЙЦЕХ праводзіць заняткі па плаванию ў калгасным басейне.

3 ВІЗІТАМ У БЕЛАРУСЬ

ГОСЦІ З ПЛОЦКА

У Мінску з дружалюбным візітам знаходзілася дэлегацыя партыйных работнікаў Плоцкага ваяводства Польскай Народнай Рэспублікі.

Госці наведалі шэраг прамысловых прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў

ПАСОЛ ПНР У МІНСКУ

У Мінску знаходзіўся Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Польскай Народнай Рэспублікі ў СССР С. Качолек. Ён нанёс візіт першаму сакратару ЦК Кампартыі Беларусі М. Слонькову. З паслом знаходзіўся генеральны консул ПНР у Мінску Я. Рачкоўскі.

С. Качолек меў таксама сустрэчу з міністрам замежных спраў БССР А. Гурыновічам.

Пасол пабываў на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі Беларусі, наведаў мемарыяльны комплекс «Хатынь» і Курган Славы. У Хатыні госць усклаў кветкі да Вечнага агню.

Міністр замежных спраў А. Гурыновіч даў у гонар С. Качолека абед.

Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Польскай Народнай Рэспублікі ў

Міншчыны, пабывалі ў навуковых і навучальных установах Беларусі, пазнаёміліся з ходам сацыяльнага і культурнага развіцця нашай рэспублікі.

НА ЗДЫМКУ: дэлегацыя на Мінскім заводзе халадзільнікаў.

СССР С. Качолек пабываў на галоўным прадпрыемстве вытворчага аб'яднання «Мінскі трактарны завод імя У. І. Леніна». Пасла суправаджаў генеральны консул ПНР у Мінску Я. Рачкоўскі.

Госці агледзелі вытворчасць, аб'екты сацыяльна-культурнага прызначэння, азнаёміліся з экспазіцыяй заводскага музея, з работай першачай арганізацыі Беларускага аддзялення Таварыства савецка-польскай дружбы. Генеральны дырэктар вытворчага аб'яднання І. Куляшоў расказаў аб гісторыі прадпрыемства, поспехах калектыву ў выкананні заданняў пяцігадовага плана.

С. Качолек наведаў Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і пакінуў запіс у кнізе ганаровых наведвальнікаў.

ВАЖКІЯ АРГУМЕНТЫ НА КАРЫСЦЬ ПРАФЕСІІ

НАФТАВІК МІКАЛАЙ ЕМЯЛЬЯНЕНКА

Я сядзеў на беразе Дняпра і чакаў чалавека, пра якога збіраўся пісаць гэтыя радкі. Побач, пад пільным вокам бацькоў, у нанесеным паводкай пяскоў, забавляліся дзеці. Адзін, крыху вышэйшы ростам, даваў «указанні» малодшым:

— Яшчэ, яшчэ капайце! Тата казаў: нафта глыбока ў зямлі.

Тыя адчайна працавалі рукамі, выцягваючы з выкапанай нары жмені мокрага пяску...

Цяжка сказаць, кім стануць гэтыя хлапчункі, калі вырастуць, які жыццёвы шлях абярэ кожны з іх, але ў адным цвёрда перакананы: яны будуць шанаваць прафесію бацькоў і многія прымуць ад старэйшых працоўную эстафету.

Сямігадовы жыхар Рэчыцы Коля Емяльяненка ўжо зараз сур'ёзна разважае пра гэта. Праўда, ён лакуль дакладна не ведае, кім стане: капітанам карабля ці нафтавіком. Капітаны плаваюць па ўсяму свету, бываюць у вельмі-вельмі далёкіх краінах, пра якія ён зараз з захапленнем чытае ў кніжках. А нафтавіком працуе яго бацька, паважаны ў горадзе чалавек.

Коля шчыра перакананы, што ў Рэчыцы нафту здабывалі спрадвеку. Яму і не ў галаве, што яшчэ дзесяцікі два гадоў таму нават многія Беларусі можа стаць рэспублікай прамысловай нафты. Меркавалі, што калі нават і ёсць яна, дык у вельмі нязначнай колькасці, зусім недастатковай для выкарыстання ў прамысловых мэтах.

Былі і другія людзі, якія не спынялі настойлівых пошукаў. Адно з іх працавала ў навукова-даследчых лабараторыях, вывучаючы геалагічную структуру Палескай нізіны, рабілі аналізы глебы, соляў, ралі геалагам-разведчыкам, дзе лепей шукаць нафту. Другія імкнуліся як мага глыбей пранікнуць у нетры палескай зямлі. Часам тут, то там удавалася дастаць нейкія кроплі нафты. Але ўсё гэта было не тое. Шоў час, а пошукі не давалі судзішальных вынікаў. Пайшлі размовы пра спыненне работ. Выдаткі, маўляў, вялікія, а карысці ніякай...

І тут... Гэта здарылася ў кастрычніку 1964 года. З двухкіламетровай глыбіні магутным фантанам вырвалася на паверхню доўгачаканая беларуская нафта.

Бацьку Коля — Мікалаю Емяльяненку не пашчасціла быць удзельнікам гэтай радаснай падзеі. Так здарылася, што пачаў ён свой жыццёвы шлях з сельскай гаспадаркі. Працаваў трактарыстам, камбайнерам. Трохі «пабадзяўся» па свеце. Прабываў у Казахстане, на Урале... А калі пасля службы ў арміі вярнуўся сюды, на Палессе, не пазнаў родных мясцін. Некалі ціхі раённы гарадок Рэчыца стаў цэнтрам беларускіх нафтапрамыслаў. Высокія ажурныя вышкі буровых, велічэзныя, у дзесяткі тысяч тон серабрыстыя бакі з нафтаю, магутная, небывалая тут раней тэхніка сталі характэрнымі рысамі палескага краявіду.

— Ці не шкадую зараз, што стаў нафтавіком? — перапытвае Мікалаю. — Ні кроплі. Я цалкам задаволены выбранай прафесіяй. За пятнаццаць гадоў ні разу не ўзнікла думка змяніць яе. Побач са мной працуюць цу-

доўныя людзі. Мы жылі і вучыліся ў розных гарадах. Ёсць сярод нас выхаванцы Беларускага тэхналагічнага інстытута, Валгаградскага і Грозненскага нафтавых тэхнікумаў, Рэчыцкага спецыялізаванага тэхнічнага вучылішча. Нацыянальнасці, ды і характары ў нас розныя. Але калі ўсіх яднаюць адны мэты, задачы, інтарэсы — справа ідзе на лад. І адносіны паміж людзьмі ўважлівыя, мікраклімат у калектыве спрыяльны, здаровы.

Мікалаю Емяльяненка — бурыйшчык. Брыгада, у якой ён працуе, займаецца рамонтам свідравін. Працуюць у тры змены. Больш трох-чатырох дзён на адным месцы яны не затрымліваюцца. Правялі абслугоўванне адной свідравіны, запусцілі помпы і паехалі на другую. Начуюць заўсёды дома. На працу і з працы іх дастаўляе аўтобус ці часам верталёт, калі трэба дабрацца ў глыб Палесся. Такім чынам прывозіць ім і гарачую ежу. Штодзённы абед Мікалаю складаецца з трох страў і каштэу толькі 40 капеек. Чаму так танна? Справа ў тым, што сталовая нафтавікоў атрымлівае прадукты па дзяржаўных аптовых цэнах. Акрамя таго, палову кошту абеду аплачвае прафсаюз.

Праца ў Мікалаю не скажаць, каб лёгкая (хаця, яшчэ раз падкрэслію, ён мог бы без страт для сябе кінуць яе і ўладкавацца ў іншым месцы, дзе з яго кваліфікацыяй зарабляў бы не менш). Што ж трымае яго на буравой? Рамантыка пастаянных вандровак, бадай, па ўсяму Палессю? Цяжка паверыць, што чалавека, якому ўжо за трыццаць, дужа вабіла б гэта. Можна не хочацца мяняць прывычны рытм жыцця? Таксама мала верагодна, Мікалаю не такі ўжо й стары, каб яго гэта бянтэжыла. Што ж тады?

Нічога пэўнага на гэтае пытанне не мог адказаць і сам Емяльяненка. Ён прыводзіў шмат аргументаў на карысць сваёй прафесіі. Казаў, што калі праца нафтавіка патрабуе здароўя, дык і дае яго.

Хіба што-небудзь можа замяніць свежае паветра? І сніжок някеспка. А калі сонейка свеціць — на поўдзень ехаць не трэба. «Паглядзіце, мы ўжо зараз, у маі, ходзім загарэлыя».

Але ўсё гэта Мікалаю лічыць неістотным, другарадным. І я зразумеў, што справа тут у нечым большым, што ні пры чым тут высокі заробак, бясплатныя пудзёўкі ў санаторыі і дамы адпачынку. Усе гэтыя, скажам так, жыццёвыя даброты нішто ў параўнанні з нейкімі ўнутранымі патрэбамі, памненнямі душы. І, паверце, гэта не высокія словы. Мікалаю Емяльяненка знайшоў сябе ў жыцці (як гэта патрэбна кожнаму з нас), зразумеў, што нафта — гэта яго справа.

Першы раз прыйшоў у кантору нафтавікоў, здавалася б, выпадкова: Думаў папрацуе трохі, а потым далей куды падасца. Аж не, сталася панішаму. І ўжо, безумоўна, на ўсё жыццё.

Мікалаю — адзін з паважаных у калектыве людзей. Таварышы бачаць у ім выдатнага спецыяліста, добрага сбра. У брыгадзе ён даўно прызнаны лідэрам. А для Коля яго бацька наогул самы лепшы ў свеце чалавек. Нездарма ж яго так кахае і мама Валя.

Калі Мікалаю і Валянціна пажаніліся, жыць давялося спачатку са сваякамі. А як на радзіла дачка, ім выдзелілі асобную двухпакаёвую кватэру. Калі ж сям'я Емяльяненка павялічылася, яны пераехалі ў чатырохпакаёвую кватэру палешанай планіроўкі.

Даход сям'і Емяльяненкаў складаецца з заробку Мікалаю і Валянціны (яна працуе ў дзіцячым садзе выхавальніцай) і налічвае ў сярэднім 500 рублёў у месяц. Акрамя таго, Мікалаю штогод атрымлівае каля 400 рублёў прэміяльных.

Емяльяненкі маюць магчымасць па 200 рублёў штомесяц адкладаць у ашчадную касу. Для чаго? Напрыклад, такім чынам яны змаглі купіць «Ладу», абстаўіць кватэру, зрабіць іншыя буйныя пакупкі. Аднак ні на лячэнне, ні на навучанне сваіх дзяцей у будучым, ні на старасць Емяльяненкі не адкладаюць.

...Мы ішлі з Мікалаем па беразе Дняпра. Гэта была наша апошняя сустрэча. Назаўтра я ад'язджаў. Расказаў яму пра дзіцячыя забавы, якія нездарок падглядзеў тут, чакаючы яго. Мікалаю не здзіўся:

— Рэчыца — горад нафтавікоў. І ў кожнай з гэтых сем'яў слова нафта нешта большае, чым проста цёмная масляністая вадкасць...

Ігар ГЕРМЯНЧУК.

НА ЗДЫМКАХ: бурыйшчык Мікалаю ЕМЯЛЬЯНЕНКА; на прагулку ўсёй сям'ёй.

Фота аўтара.

28 МАЯ 1918 года Уладзімір Ільіч Ленін падпісаў дэкрэт аб заснаванні пагранічнай аховы маладой Рэспублікі Савецкай. З таго часу пагранічныя войскі нязменна стаяць на варце граніцы першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы.

Кожная старонка слаўнага летапісу пагранічных войскаў расказвае аб вернасці савецкіх воінаў справе Камуністычнай партыі, іх адданасці сваёй Айчыне, бяспрашшы і самаадданасці, найвышэйшым прафесійным майстарстве, умённі разблытваць і зрываць падкопы ворага. Аб гэтым пераканаўча сведчаць незабыўныя подзвігі пагранічнікаў, здзейсненыя пры ліквідацыі басмацтва ў Сярэдняй Азіі, бандыцкіх шаек на заходніх і паўднёвых рубяжах, у баях з японскімі мілітарыстамі на Далёкім Усходзе. Невялікія па сваёму саставу заставы процістаялі буйным варожым фарміраванням, але ніякая колькасць большасць праціўніка не здольна была пахіснуць рашучасці пагранічнікаў адстаяць непарушнасць рубяжоў сваёй Радзімы. Так, калі 30 студзеня 1936 года буйны атрад японскіх самураёў парушыў савецкую граніцу ў раёне Мешчаракі ўпадзіны, дарогу ворагу перапынілі 30 конных пагранічнікаў на чале з начальнікам заставы Аляксандрам Агеевым. Японцы думалі, што савецкія байцы, бачачы відавочную перавагу сіл, павернуць назад. Але выйшла інакш: уцякаць давялося самураям.

НЕПАРУШНАСЦЬ РУБЯЖОЎ РАДЗІМЫ

ВАРТАВЫЯ САВЕЦКАЙ ГРАНІЦЫ

Даваенная савецкая граніца была своеасаблівым асялком, на якім правяраліся абароназдольнасць дзяржавы, маральны дух яе абаронцаў. То на адным, то на другім яе ўчастку ўспыхвалі жорсткія сутычкі, якія з'яўляліся прадвесцем вялікай вайны. Да-статкова ўспомніць баі ля возера Хасан, на рацэ Халхін-Гол, у лясах Карэліі. У гэтых сутычках пагранічнікі паказвалі ўзоры мужнасці і гераізму.

Чым бліжэй другая светвая вайна падступала да граніц Савецкага Саюза, тым больш настойліва імперыялістычныя разведкі, асабліва гітлераўская, імкнуліся закідаць сваю агентуру ў нашу краіну. Пагранічнікі літаральна не ведалі спакою. У перадавыя гады яны абсяжкодзілі звыш чатырох тысяч варожых лазутчыкаў. У пагранічных войсках з'явіліся асы, на ліку якіх былі ўжо не адзінкі і нават не дзесяткі, а сотні затрыманых парушальнікаў граніцы. Іменна ў той перыяд праславіўся пагранічнік Мікіта Карацупа, які затрымаў 467 шпіёнаў, дыверсантаў і кантрабандыстаў.

Савецкі народ быў заняты мірнай працай. Аднак гэты мір быў парушаны вераломным нападемам нападзеннем фашысцкай Германіі: 22 чэрвеня 1941 года гітлераўская ваенная машына ўсёй сваёй пачварнай масай абрушылася на Савецкую краіну.

Гэты дзень увайшоў у баявы летапіс пагранічных войскаў як самая трагічная і самая гераічная старонка. Ад Балтыйскага да Чорнага мора стаяла 796 савецкіх пагранічных застаў агульнай колькасцю каля 35 тысяч чалавек. Гэта яны разам з перадавымі часткамі Савецкай Арміі першымі прынялі на сябе ўдар 190 гітлераўскіх дывізіяў, у якіх было больш чым пяць мільёнаў салдат. Маючы толькі стралковую зброю, нашы заставы мужна сустрэлі ворага. На многіх заставах загінулі ўсе да аднаго пагранічнікі, якія змагаліся да апошняй кроплі крыві. Назаўсёды застануцца ў памяці савецкіх людзей імёны слаўных пагранічнікаў, якія загінулі ў першых баях на граніцы: Андрэя Кіжаватава і Віктара Усва, Аляксея Лапаціна і Фёдора Морына, Івана Пархоменкі і Аляксея Новікава, Івана Булгакава і многіх іншых.

Пасля сакрушальнага разгрому гітлераўскага фашызму і японскага імперыялізму, у выніку ўтварэння сацыялістычнай сістэмы характар савецкай граніцы на тых участках, дзе нашымі суседзямі з'яўляюцца брацкія сацыялістычныя краіны, істотна змяніўся. Тут яна стала граніцай міру і дружбы.

Па меры развіцця і ўмацавання садружнасці краін сацыялізму вызначыліся і ўзмацнелі сувязі савецкіх пагранічнікаў з пагранічнікамі суседніх сацыялістычных дзяржаў. Гэтыя сувязі сталі асабліва моцныя і разнастайныя цяпер. Яны ўключаюць у сябе ўзаемныя наведванні, абмен вопытам адукацыі і выхавання асабовага складу, арганізацыю ўзаемадзеяння. У адзіным страі вартавыя савецкай граніцы і пагранічнікі брацкіх краін надзейна абароняюць пярэдні край усёй сацыялістычнай садружнасці ад агульнага ворага.

І сакавіка 1983 года ў нашай краіне ўведзены ў дзеянне Закон аб Дзяржаўнай граніцы СССР. Гэты дакумент вялікай палітычнай важнасці адлюстроўвае пастаянны клопат Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада аб ахове рубяжоў Савецкай дзяржавы. Гутарка ідзе перш за ўсё пра абарону палітычных і эканамічных інтарэсаў краіны, яе бяспекі.

Як вядома, цяперашняя адміністрацыя ЗША, кіруючыя колы іншых краін НАТО ўзялі курс на абвастрэнне міжнароднага становішча, расшырэне ваенных падрыхтоўванняў і ўзмацненне тайнай падрыхтоўкі дзейнасці супраць сацыялістычных краін. Цыннічныя парушаючы нормы міжнароднага права, заходнія разведорганы і цэнтры ідэалагічнай дыверсіі спрабуюць засылаць у СССР сваіх агентаў і эмісараў, нелегальна ўвозіць зброю і выбуховыя рэчывы, наркатыкі, спецыяльныя радыёсродкі і партатыўную размнажальную тэхніку, друкарскія матэрыялы падрыхтоўнага характару.

Каб процістаяць гэтай варожай дзейнасці, нашым пагранічнікам патрэбны высокая пільнасць і ўсведамленне абавязку перад Радзімай. Вартавыя граніцы добра разумеюць, на які адказны пост паставіла іх краіна, ганарацца гэтым і не шкадуць сіл, каб апраўдаць давер партыі і народа.

Іменна высокая пачуццё абавязку кіравала пагранічнікамі Карпавым і Тропіным, якія затрымалі нядаўна мацёрага агента замежнай разведкі. Дзякуючы пільнасці і ўмельству пагранічнікаў лазутчыка не ўдалося перайсці граніцу СССР.

Не выйшаў нумар і ва ўладальніка мікрааўтобуса «Мерседэс-Бенц», хоць, здаецца, усё ў яго было прадумана. Тыя, хто яго збіраў у дарогу, старанна схавалі за абшыўкай сцен салона і столі машыны каля 8 тысяч экзэмпляраў антысавецкай друкаванай прадукцыі. Не прапусцілі яе цераз граніцу пагранічнікі асобнага кантрольна-прапусчнага пункта «Выбарг» сяржант Калінін і малодшы сяржант Казакоў.

Поплеч з братамі па зброі — пагранічнікамі краін сацыялістычнай садружнасці — вартавыя савецкай граніцы і надалей будучы самааддана выконваць сваю высокую місію.

Іван ВЯРЦЕЛКА,
генерал-лейтэнант, першы намеснік начальніка
пагранічных войскаў КДБ СССР.

У СВЕЦЕ трывожна. Сілы рэакцыі і агрэсіі падштурхоўваюць чалавечтва на край безданы. Ім процістаяць магутны агульнанародны антываенны рух. Сярод яго ўдзельнікаў прадстаўнікі самых розных палітычных партый, грамадскіх арганізацый, рэлігійных напрамкаў.

Сваю глыбокую заклапочанасць узрастаючай канфрантацыяй, нястрымнай гонкай узбраенняў і рэальнай пагрозай узнікнення ядзернай вайны выказалі ў час знаходжання ў Мінску Генеральны сакратар Сусветнага Савета цэркваў Філіп Потэр і кіраўнік групы рэлігійных дзеячаў з Японіі епіскап Мажайскі, пастаянны прадстаўнік Маскоўскага патрыярхату ў Токіо Мікалай Саяма, якія наведалі нашу краіну па запрашэнню Маскоўскага патрыярхату.

Ніжэй мы друкуем нататкі журналіста **Уладзіміра МЯЛЕШКІ**, які сустрэкаўся з замежнымі гасцямі.

...Філіп Потэр стаяў перад бронзавай фігурай Іосіфа Камінскага, што ўзвышаецца ў Хатыні, і маліўся. За гэтага няшчаснага беларускага селяніна, забітага горам бацьку, які трымае на руках каючага сына. За ўсіх хатынцаў, што загінулі ад рук фашыстаў, згарэлі жывымі ў агні страшэннай сакавіцкай раніцай 1943 года. За тое, каб ніколі больш нідзе ў свеце не паўтарылася хатынская трагедыя.

Словы ледзь чутна зляталі з вуснаў Потэра. А яму здавалася, што яны перакрываюць і шоргат крокаў па бетонных плітах, і прыглушаную гамонку турыстаў, і голас гіда. У плаўны ход малітвы ўрываўся званы Хатыні. Трывожна-шчымлівыя гукі плылі ў паветры, дасягалі самых патаемных куточкаў яго сэрца, будзілі штосьці далёкае, падсвядомае. Нешта падобнае ён перажыў аднойчы ў дзяцінстве, калі пачуў меладзкія гукі званой.

Дзяцінства... Яно прайшло на Ямайцы. Невялічкі і вельмі прыгожы востраў у Карыбскім моры. Там яго радзіма. Там жылі яго бацькі. А продкі? Іх прывезлі прымусова. Яны былі рабамі. І ён, Філіп Потэр, патамак рабаў. Людзей, чый прах цяпер пад сімвалічнымі могілкамі Хатыні, таксама хацелі зрабіць рабамі. Якія жудасныя злычынствы ўчынялі тут фашысты! Ён добра памятае, калі ў Еўропе пачалася другая сусветная вайна. Менавіта тады ён, ужо амаль дарослы мужчына, вырашыў стаць сваявольнаслужыцелем. Каб тварыць дабро. Але ж колькі яшчэ на зямлі зла. Не пераадолены разлады і сваркі паміж людзьмі і дзяржавамі, сацыяльная несправядлівасць у многіх краінах, беспрацоўе, голад і галеча...

Ціхі, але настойлівы голас гіда вярнуў доктара Потэра да рэальнасці.

— Пройдзем направа, калі ласка. Вы бачыце назвы 433 беларускіх вёсак, што, як і Хатынь, былі спалены фашыстамі разам з іх жыхарамі, але пасля вайны адбудаваны. Гэта частка комплексу носіць назву «Дрэвы жыцця». Бачыце, назвы вёсак, нібы лісце.

...«Лісце дрэва жыцця будзе дзеля збавення народаў, — так пачаў доктар Філіп Потэр свой запіс у кнізе водгукаў ганаровых наведвальнікаў мемарыяльнага комплексу «Хатынь». — Як патамак рабаў, я маўчу перад правамі такой нянавісці, жаху і бесчалавечнасці. Як веруючы, я радуся, што тыя, хто памёр, сталі знакам жыцця для нас. Няхай народы свету пазба-

**ЦАРКОЎНЫЯ ДЗЕЯЧЫ
ЗАКЛІКАЮЦЬ ДА АБАРОНЫ МІРУ**

**ДЗЕЛЯ
ЗБАВЕННЯ НАРОДАЎ**

вядца ад язваў войнаў і няхай перамога жыццё ў гэтым і наступных стагоддзях!»

Затым Генеральны сакратар Сусветнага Савета цэркваў доктар Філіп Потэр згадаўся адказаць на некалькі пытанняў.

— Доктар Потэр, што адчуваеце вы ў гэтыя мінулы на зямлі, дзе сорак гадоў назад разыгралася жудасная трагедыя?

— Цяжка гаварыць пра гэты комплекс, які з'яўляецца, я б сказаў, напамінкам нам, жывым, што калі ў нашых узаемаадносінах верх бярэ варожасць, то мы здольныя на самыя цяжкія ўчынкi. І гэта — сімвал дэгуманізацыі людзей, людзей, якія палілі, забівалі.

Разам з тым гэты комплекс — увасабленне жыцця і надзеі. Ён нагадвае, што мы таксама маем жаданне дапамагчы адзін аднаму, будаваць і расці.

— Хацелася б пачуць вашы ўражанні пра Беларусь увогуле, пра нашых людзей.

— У Беларусі, якую я з вялікім задавальненнем наведаў, доўгі гістарычны шлях. Яна была арэнай войнаў і разбурэнняў. Але я ўбачыў таксама Беларусь адбудаваную, дзе жыццё людзей — радаснае і светлае. І гэты прыклад мяне абнадзейвае. Таму я вельмі задаволены, што ўбачыў Беларусь.

— Нядаўна патрыярх Пімен накіраваў пасланне прэзідэнту ЗША Рэйгану. Як вы расцэньваеце гэты дакумент?

— Патрыярх вельмі глыбока

заклапочаны, як і ўсе мы, узмацненнем канфрантацыі паміж дзяржавамі, гонкай ядзерных узбраенняў і рэальнай пагрозай ядзернай вайны.

І пасланне патрыярха Пімена заклікае спыніць узаемныя абвінавачванні і перайсці да сур'ёзных кантактаў і перагавораў з мэтай прадухілення існуючай пагрозы чалавечтву.

Трэба зазначыць, што многія

гледзячы на нярэдка існуючыя цяжкасці, сваю адданасць Маці-Царкве».

Пра гэта гаварыў і другі наш госць, епіскап Мажайскі, пастаянны прадстаўнік Маскоўскага патрыярхату ў Токіо Мікалай Саяма.

— Я поўнасцю падтрымліваю зварот патрыярха Пімена да амерыканскага прэзідэнта. І калі б я паехаў у Амерыку, то звярнуўся б з такімі ж словамі да амерыканскага народа.

У нас, у Японіі, сродкі мсавай інфармацыі амаль нікога не расказваюць пра новыя савецкія мірныя ініцыятывы. А я лічу, што такія ініцыятывы карысныя, ад каго б яны ні зыходзілі.

На жаль, цяперашнюю амерыканскую адміністрацыю турбуюць не пошукі шляхоў захавання міру і развіцця міжнароднага супрацоўніцтва. У краіне разгорнута шырокая прапаганда вайны. Людзей паступова прывучаюць да думкі пра магчымасць «абмежаванай» і «працяглай» ядзернай вайны, пераконваюць, што ў такой вайне быццам нават можна перамагчы. На падрыхтоўку вайны адміністрацыя Рэйгана плануе беспрэцэдэнтна вялікія сродкі.

Амерыканскія агрэсіўныя планы прагледжваюць таксама выкарыстанне іншаземных тэрыторый, у прыватнасці, тэрыторый Японіі. На жаль, яны знаходзяць падтрымку з боку ўрада Накасонэ, які пагадзіўся ператварыць сваю краіну ў «непатапляльны авіяносец». Такія палітыка сустракае актыўнае процідзеянне з боку японскага народа.

— У антываенным руху, — працягвае Мікалай Саяма, — удзельнічаюць розныя групы людзей, у тым ліку і веруючыя, а сярод іх хрысціяне. Яны выступаюць супраць палітыкі мілітарызацыі краіны. Праводзяцца дэманстрацыі, мітынгі. Мы, праваслаўныя хрысціяне, праводзім свае мірныя канферэнцыі. Кожны месяц — сумесныя сустрэчы з прадстаўнікамі католікаў, будыстаў. Раз у год праводзім сумесна з будыстамі вялікую канферэнцыю, на якой разглядаюцца пытанні вайны і міру.

...Мільёны і мільёны людзей планеты ўздымаюцца ў адзіным парыве супраць чалавечанавісніцкіх планаў імперыялістычных колаў, супраць гонкі ядзерных узбраенняў, супраць пагрозы новай сусветнай вайны. «Адстаяць жыццё!» «Прадухіліць ядзерную пагрозу!» «Народ патрабуе: спыніць гонку ўзбраенняў!» У магутным хоры прыхільнікаў міру і галасы двух розных людзей — негра з Ямайкі, Генеральнага сакратара Сусветнага Савета цэркваў, доктара Філіпа Потэра, і японца, хрысціяніна, епіскапа Мажайскага, пастаяннага прадстаўніка Маскоўскага патрыярхату ў Токіо Мікалая Саямы.

Яны не могуць заставацца раўнадушнымі ў такі востры гістарычны момант. У момант, калі рашаюцца лёсы ўсіх, хто сёння жыве на планеце.

НА ЗДЫМКУ: Генеральны сакратар Сусветнага Савета цэркваў Філіп ПОТЭР (крайні злева) у Хатыні.

**ШТО
ХВАЛЮЕ
НАС?**

Апошнім часам мы часта чуем несучасна-навіны з розных капіталістычных краін. Эканамічны крызіс, беспрацоўе, інфляцыя, дарагоўля ўжо некалькі гадоў не даюць працоўным жыць спакойна, прымушаюць са страхам глядзець у будучыню. Прышлі яны і да нас у Аўстралію. К канцу мінулага года тут ужо налічвалася звыш паўмільяна беспрацоўных. Чакаецца, што сёлета гэта лічба павялічыцца яшчэ на дзвесце тысяч. Такое становішча можна растлумачыць беспланаваасцю і хітвым характарам капіталістычнага грамадства. Нават навукова-тэхнічны прагрэс не ідзе на карысць людзям, а наадварот, у такіх умовах прыносіць ім шкоду. Тэхналогія вытворчасці палітшаецца, машыны замяняюць людзей, і ўсё больш рабочых аказваецца на вуліцы. Змяняюцца капіталаўкладанні ўнутры краіны, затое незвычайна павялічваецца ваенны бюджэт. У той жа час растуць цэны на тавары і розныя віды паслуг. Буханка хлеба, напрыклад, стала сёлета на чатыры цэнты даражэй. Значна павысіліся цэны на авіябілеты. А ў Аўстраліі, дзе адлегласці паміж буйнымі населенымі пунктамі вялікія, гэтым відам транспарту даводзіцца карыстацца многім. Амаль усе працоўныя зведваюць цяпер матэрыяльныя цяжкасці. Ну а тыя, хто застаўся без працы, вельмі хутка становяцца беднымі. Ім нават няма чым заплаціць за жыллё, і бяздомныя на лаўках паркаў ужо нікога не здзіўляюць.

Кіруючы клас капіталістаў апраўдваецца перад працоўнымі і беспрацоўнымі тым, што ўсе заходнія краіны зведваюць такія ж цяжкасці. Ім, маўляў, даводзіцца расходваць вялікія сродкі для абароны «грамадства свабоднага прадпрыемства» ад так званых «растучага ўплыву камунізму». Гэтая дактрына базіруецца на агрэсіўнай палітыцы Рэйгана супраць СССР і іншых сацыялістычных краін. А наша краіна настолькі цесна звязана з ЗША рознымі эканамічнымі і ваеннымі дагаворамі, што мы нават іншы раз сумняваемся ў тым, што гэта не амерыканская калонія.

Але аўстралійцы не хочучь мірыцца з такім становішчам рэчаў. Па ўсіх буйных гарадах праходзяць маршы пратэстаў. Дэманстранты патрабуюць ажыццяўлення першых правоў чалавека — права на працу і права на жыццё. Многія пачынаюць задумвацца, чаму ў сацыялістычных краінах, у прыватнасці, у Савецкім Саюзе, не ведаюць беспрацоўя і людзі жывуць спакойна, ведаючы, што і заўтра, і праз дзесяць гадоў, і ўсё жыццё ў іх будзе праца і ўсё неабходнае для жыцця і выхавання дзяцей. І чым больш людзей пачынаюць задаваць сабе падобныя пытанні і разбірацца, адкуль ідзе зло, тым больш можама спадзявацца, што і тут наша жыццё зменіцца да лепшага.

Георгій ТОМСАН-ТРАВІЦКІ.

Аўстралія.

Мінск сёння. Жылыя дамы на вуліцы Казінца.

Фота Г. УСЛАВА.

What We Propose

Yuri ANDROPOV replies to questions from representatives of a number of public organizations of Finland

Question: What are your proposals for nuclear disarmament and the elimination of the dangerous situation in Europe, and also for the creation of a nuclear-free Europe?

Answer: The elimination of the nuclear danger is the cornerstone of Soviet policy. Ever since the advent of the first atom bombs we have been working persistently to ban and abolish nuclear weapons. As early as 1946 we proposed the conclusion of an international convention that would have prohibited nuclear armaments, while nuclear energy would have been used solely for peaceful purposes. The failure to achieve this at that time was due to those who wanted to preserve their atomic monopoly.

In subsequent years as well the Soviet Union persistently advanced and continues to advance proposals aimed at ending the buildup of nuclear arsenals, lowering the risk of a nuclear conflict and, finally, making it altogether impossible.

I shall remind you of only some of these proposals.

We propose ending the production of nuclear weapons and then gradually abolishing their stockpiles. In order to place this undertaking on a practical footing, we called for a programme of stage-by-stage nuclear disarmament, and submitted a document to this effect to the Geneva Disarmament Committee.

Striving to facilitate the achievement of accords limiting nuclear armaments and attempting to make the first step towards their reduction, the USSR declared its readiness to agree on a mutual freeze of nuclear arsenals by all states possessing nuclear weapons or, as a beginning, by the Soviet Union and the United States only. We have also proposed that medium-range nuclear means and the strategic arms of both sides be frozen while the Soviet-American talks are in progress.

At the talks with the USA on strategic armaments, our side has proposed a considerable reduction of the total number of strategic carriers — by more than a quarter — which would result in the removal of more than a thousand units of such weapons from the arsenals of each side. The number of nuclear charges would also be reduced to equal and lower levels.

We propose banning all test explosions of nuclear weapons everywhere and without delay, which would make it more difficult to produce new types of such weapons. Pending the conclusion of an agreement on this, we are prepared to jointly declare, along with all states possessing nuclear weapons, a moratorium on all

nuclear explosions, including those for peaceful purposes.

Lastly, the Soviet Union assumed a unilateral commitment not to be the first to use nuclear weapons and called on the other nuclear powers to follow this example.

Now about Europe. The best solution to the problem of nuclear armaments there would be to rid the European continent of nuclear weapons completely — both medium-range and tactical weapons. This is the real path to a nuclear-free Europe. It must, of course, be followed by all states possessing nuclear weapons in this region. So far, regrettably, those to whom our proposal is addressed pretend that it does not exist in general.

At the talks with the USA in Geneva we also proposed this variant: to agree on a radical reduction by both sides of medium-range nuclear weapons in Europe — from approximately 1,000 to 300 units on each side. Moreover, the Soviet Union is prepared to agree that as a result of the reductions it should have only 162 missiles, that is, exactly as many as the NATO forces — Britain and France — have. Lower equal levels — 138 units each of carrier aircraft — would also be established.

We are told that in this case, the Soviet Union would have more nuclear warheads on its missiles. Well, we are ready to agree on parity of nuclear potentials in Europe, both in regard to carriers and warheads, taking into account, of course, the corresponding armaments of Britain and France.

In other words, we are in favour of the USSR having no more missiles and warheads than there are on the NATO side during each mutually agreed-upon period. With the reduction of the number of warheads on British and French missiles, the number of warheads on our medium-range missiles would be reduced by the same number. The same approach would also be applied to the aircraft of this class that are deployed in Europe. In this way, approximate equality would be maintained between the USSR and NATO in both carriers of medium-range nuclear weapons, i. e., missiles and aircraft, and the number of nuclear warheads on them. Moreover,

this equality would be at a considerably lower level than at present.

I want to emphasize that the realization of this proposal would result in a situation in which in the European part of the Soviet Union there will be considerably fewer medium-range missiles and fewer warheads on them than before 1976, when we had no SS-20 missiles.

The realization of this proposal of ours would bring Europe much closer to complete freedom from nuclear weapons, both medium-range and tactical. Only those who want to deploy new American missiles in Western Europe at all costs, thereby upsetting the existing equilibrium both in Europe and on a global scale, will reject this proposal. Should this deployment take place, the threat of war would come even nearer to the threshold of Europe. We cannot allow this and will take the necessary measures to maintain parity.

Question: Do you support the creation of a nuclear-free zone, for instance, in the north of Europe, and are you prepared to extend guarantees of security for such zones?

Answer: We support the establishment of zones free from nuclear weapons in the north of Europe and in other parts of the European continent, regarding them as an important means of strengthening the security of European nations.

We unambiguously supported Finland's proposal to turn the north of Europe into a nuclear-free zone. It is important, of course, that this zone be truly free of nuclear weapons, that all loopholes that might permit their appearance be closed.

For its part, the Soviet Union is prepared to assume the commitment not to use nuclear weapons against the countries of Northern Europe which are parties to the zone. This can be formalized by concluding either a multilateral agreement or through bilateral agreements with each of the states belonging to the zone. Understandably, the security of these countries would be more reliably ensured if corresponding guarantees were also given by the nuclear NATO states as well. But we do not make our obligation conditional on NATO guarantees.

Taking into account the wishes voiced

in a number of Scandinavian countries, the USSR is also prepared to consider the question of some measures — considerable ones — regarding its own territory adjacent to such a zone, believing that this would be instrumental in strengthening the non-nuclear status of Northern Europe.

Supporting the proposal for a nuclear-free zone in the northern part of Europe, the Soviet Union also declared its fundamentally positive attitude to the idea put forward by the Swedish government for the establishment in Central Europe of a zone free from battlefield nuclear weapons.

I am convinced that implementing the above-mentioned proposals for nuclear-free zones would be conducive to ridding the whole of Europe of nuclear weapons in the future.

Question: What significance would declarations by the nuclear powers that they will not be the first to use nuclear weapons have in reducing the danger of nuclear war?

Answer: It is our profound conviction that such statements would help prevent nuclear war by creating an atmosphere of greater trust in inter-state relations. And given the present international situation, this is particularly important.

The Soviet Union, as I have already noted, assumed the commitment not to be the first to use nuclear weapons. If the USSR's example were followed by the other nuclear powers, in practice this would be tantamount to a general renunciation of the use of nuclear weapons. After all, if no one is the first to use them, there will be neither a second nor a third nuclear strike. The adoption of such a commitment would not require long negotiations and coordinations. All that is needed is goodwill and a sincere desire for peace.

However, the USA and its NATO allies, continuing to bank on the first use of nuclear weapons, refuse to follow the Soviet Union's example.

Question: Does a broad and effective peace movement strengthen the security of nations, and does it provide support for the disarmament talks conducted between the USSR and the USA?

Answer: I am convinced that it does. Mass antiwar movements are an important factor for peace. Statesmen and governments cannot afford to ignore them if they cherish the opinion of their peoples. And in this sense the peace movement, undoubtedly, has an effect on the arms limitation talks.

Figures, Facts

17 thousand young Byelorussian builders were engaged in erecting the electric power station on the Dnieper, Turkestan — Siberia railway line, the mines of the Donbass, and were among the first builders of Komsomolsk.

Before the Great October Socialist Revolution 80 per cent of the Byelorussian population were illiterate. Today the Republic has 35 higher educational establishments, 218 vocational technical schools, 133 middle special educational institutions, one hundred thousand teachers, 177 thousand students and over one and a half million schoolchildren.

The Komsomol organization of the Republic has more than 1,400,000 young workers, office workers and collective farmers, students and schoolchildren in its ranks. 93.2 per cent of them have a higher, incomplete higher, secondary specialized or secondary education.

The republican Komsomol organization has taken patronage over 7 all-Union, 7 republican and 150 regional, district and city constructions which employ 45 thousand young workers who have come here of their own accord.

Among the workers and office-workers employed in Byelorussia's national economy about one million are young men and women under thirty years of age. As compared with 1970 the number of young workers in Byelorussian industry has increased 1.9 times and nearly 4 times in such branches as instrument engineering, tractor and agricultural machinery industry, electrical engineering, radio and electronic industries.

Every fourth doctor or master of sciences in the BSSR is a young man under 30. The ministry of higher education alone has set up for future specialists three research institutes, 12 problem and sectoral laboratories, 3 students' design offices with pilot production and a computing centre.

More and more Byelorussian cities join the twinning-town movement. Grodno has twinning-town relations with Limoges in France. It has already become a good tradition to exchange the delegations. Recently Grodno was visited by a group of pupils from Limoges. The guests received useful information on different aspects of life of Soviet youth, met with pupils and students of Grodno. On photo: Members of the delegation from Limoges look at the drawings of children in the Art studio of Grodno Palace of Young Pioneers.

Photo by A. PEREKHOD.

Letters

DARK FUTURE?

Australia ended the year 1982 with over half million unemployed and it is expected that unemployment will increase by other two hundred thousand in 1983.

This economic mess was created by the international capitalists by replacing manpower with technology. Investments within a country are reduced and military budgets increased.

The wages freeze introduced by the pro-Reagan politicians are going ahead in 1983. At the same time the prices of goods are rising frequently. Bread has increased four cents for a loaf of bread. Air fares have been drastically increased also, etc.

Nearly everyone is facing higher mortgages and many workers have lost their homes soon after losing their jobs, and are surviving on park benches. Poverty has reached serious levels.

Social Services are insufficient to cover all the principal needs of the unemployed and elderly people.

From the economic point of view, it is expected that the blow-out in the Australian Federal Budget deficit may take it as high as four billion Dollars in 1983.

To justify this economic stagnation in the eyes of the working or unemployed class the ruling capitalists explain this economic disaster to the Australian Multicultural Society by saying that all Western countries are facing the same kind of depression. They have to spend

large amounts of money to defend free enterprise society at home, against so called «communist growth». This doctrine is based upon Reagan's aggressive military policy against the USSR and East European Socialist Countries. This policy is obeyed by the ruling Western capitalists, including Australians.

This country is so closely linked to the USA economy and by many military agreements that is sometimes in doubt if it is not an America colony.

During the last year large marches were organised by the unemployed people in all the big cities. They were demanding implementation of real Human Rights — The Right to work and the Right to live.

Progressive people now have a better chance to explain to Australians that the USSR is a country in which peace and understanding between the nations throughout the world are the principal policy of the Government.

Unemployment is an unknown factor in human life and all citizens are covered by full social security from birth to death in the USSR.

This peaceful Soviet policy must become Alfa and Omega for all progressive people in the Western World, or Reagan's imperialist war doctrine would turn this planet into rubble.

H. Thomson-Trebicky
Australia

Танцуюць салісты ансамбля «Беларускі сувенір» Людміла і Уладзімір ЛАРЫЯНОВІЧЫ.

Фота У. ДЗЁМКІНА.

АНТОН АБРАМОВІЧ — ВЫДАТНЫ

БЕЛАРУСКИ КАМПАЗИТАР МИНУЛАГА

МУЗЫКА, АДШУКАНАЯ ПРАЗ СТАГОДДЗЕ

Камінная зала Дома літаратара сабрала на гэты раз глядачоў на незвычайны канцэрт. Гучала музыка выдатнага беларускага кампазітара XIX стагоддзя Антона Абрамовіча. Для большасці слухачоў гэта было першае знаёмства з яго творчасцю.

У падручніках па гісторыі беларускай музыкі толькі ўпамінаецца пра А. Абрамовіча, як пра педагога і аўтара «Беларускага вяселля», фартэп'яна пэзмы, што складаецца з васьмі частак. У нашых архівах пра яго няма ніякіх звестак.

Малады мастацтвазнаўца Аляксандр Капілаў і Алена Ахвердава на працягу некалькіх гадоў займаліся пошукам матэрыялаў, якія расказалі б пра лёс А. Абрамовіча і яго твораў.

Вялікую дапамогу ім аказалі вучоныя, супрацоўнікі АН БССР А. Мальдзіс, Г. Кісялёў, Б. Смольскі. Цікавыя дакументы і матэрыялы былі адшуканы ў архівах публічных бібліятэк Масквы, Вільнюса, Варшавы, Ленінграда. І на сённяшні дзень мы маем даволі поўнае ўяўленне аб жыцці і творчасці аднаго з найбольш таленавітых беларускіх кампазітараў мінулага.

Пазнаёміць слухачоў з творамі А. Абрамовіча памаглі піяністы Ж. Бурак і А. Ахвердава, салістка тэатра оперы і балета БССР Л. Крывёнак і струнны квартэт у складзе артыстаў Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра БССР і студэнтаў Белдзяржкансерваторыі.

...І вось, нарэшце, загучала музыка, якая выконвалася апошні раз больш за 100 гадоў назад: кампазіцыі, апрацоўкі песень і танцаў, фантазіі і сюіты, дзе шырока выкарыстоўваюцца народныя матывы. Народнасць — адна з галоўных асаблівасцей творчасці А. Абрамовіча, адзначыў А. Мальдзіс. Ёю прасякнуты і кампазіцыі ранняга перыяду (фантазія «Кліч званой»), і яго вяршыняе дасягненне — «Поры году» і «Беларускае вяселле». Гэты невялікі канцэрт стаў значнай падзеяй музычнага жыцця рэспублікі. Дарэчы, зусім нядаўна адбыўся яшчэ адзін падобны канцэрт, прысвечаны такой жа малавядомай старонцы гісторыі беларускай музыкі — таленавітаму скрыпачу і кампазітару Міхаілу Ельскаму. Ён, як і А. Абрамовіч, яркая асоба на гарызонце нацыянальнай музычнай культуры XIX стагоддзя. І, верагодна, яны не адзіныя. Музычнае жыццё Мінска, Гродна, Віцебска, Магілёва было даволі разнастайным, насычаным. Выкладаннем музыкі займаліся шырока вядомыя музыканты. Багатыя памешчыкі мелі музычныя тэатры, аркестры. Канцэрты, на якіх выступалі нават еўрапейскія славуці, збіралі многа слухачоў. Вельмі характэрны і той факт, што опера «Сялянка» маладога тады кампазітара Станіслава Манюшкі была пастаўлена сваімі сіламі ў Мінску, Бабруйску, Слуцку і іншых гарадах. Такое творчае асяроддзе не магло не вылучыць значныя музычныя таленты. Але час і абставіны не дазвалялі ім праявіць сябе на нацыянальнай глебе, развіваць і прапагандаваць беларускую музыку. І таленавітыя прадстаўнікі нацыянальнага мастацтва вымушаны былі знаходзіць прымяненне сваім здольнасцям у Варшаве, Пецярбурзе, Вільні. Таму, калі вядомы пецярбургскі піяніст, педагог і кампазітар Антон Абрамовіч выдаў фартэп'янную сюіту пад назвай «Беларускае вяселле», гэта ўспрымалася як акт вялікай грамадзянскай мужнасці.

Ведаць сваё мінулае неабходна кожнаму пакаленню. Але не толькі ў гістарычным плане нам цікавы кампазітар XIX стагоддзя. Яго музыка і сёння вартая таго, каб гучаць у канцэртах: яна пазычаная і выразная, поўная народнага, аптымістычнага светаадчування, глыбока хвалюе, абуджаючы гонар за сваю зямлю.

Паводле падлікаў мастацтвазнаўцаў, Антанам Абрамовічам напісана каля 50 твораў. Сёння мы ведаем не больш дваццаці з іх. Дзе ж астатнія? Тое, што ўдалося адшукаць у рукапісных аддзелах музеяў і бібліятэк Масквы, Ленінграда, Вільнюса і Варшавы, дазваляе спадзявацца, што дзе-небудзь яшчэ могуць захавацца рэшткі творчай спадчыны кампазітара. Так што наперадзе зноў пошук і, спадзяёмся, новыя адкрыцці.

Вальтэр МНАЦАКАНАУ.

1500 СПЕЦЫЯЛІСТАЎ ШТОГОД

ЧАС ПАТРАБУЕ ВЕДАЎ

Гэты трохпавярховы будынак на вуліцы Каліноўскага ў Мінску добра ведаюць тыя з нашых суайчыннікаў, хто займаецца на семінарах па гісторыі і культуры Беларусі, па беларускай і рускай мовах або на курсах павышэння харавога і танцавальнага майстэрства. Сёлета тут, у Рэспубліканскім інстытуте павышэння кваліфікацыі работнікаў культуры, такія заняткі будуць праводзіцца зноў. Наш карэспандэнт гутарыць з дырэктарам інстытута Фёдарам ЖЫГАЛА-ВЫМ.

— Фёдар Георгіевіч, як даўно і з якой мэтай створаны ваш інстытут?

— Рэспубліканскі інстытут павышэння кваліфікацыі работнікаў культуры быў адкрыты ў 1970 годзе. Ужо сама назва гаворыць аб тым, што наша галоўная задача — паліпшаць якасць прафесійнай падрыхтоўкі работнікаў культуры. Кожны спецыяліст, у тым ліку і культработнік, каб не адстаць ад патрабаванняў часу, павінен пастаянна павышаць сваю кваліфікацыю. Ён мае патрабу папярэць інфармацыю аб дасягненнях і навінках у сваёй галіне. Таму ў нашай краіне і ў Беларусі, у прыватнасці, дзейнічаюць такія ўстановы. Існуюць падобныя інстытуты для інжынерна-педагагічных работнікаў, настаўнікаў, урачоў, выкладчыкаў грамадскіх навук вышэйшых навуковых устаноў. Карашей, для самага шырокага кола спецыялістаў і кіруючых работнікаў народнай гаспадаркі.

— Калі ласка, раскажыце больш падрабязна пра вашыя навучныя і пра тое, як арганізаваны сам вучэбны працэс.

— Як я ўжо казаў, да нас прыязджаюць работнікі культурных устаноў з усёй рэспублікі. Гэта загадчыкі аддзелаў культуры ў выканкамах Саветаў народных дэпутатаў, дырэктары музычных школ, музеяў, паркаў, Дамы культуры, артысты прафесійных тэатраў і канцэртных арганізацый, а таксама бібліятэчныя і клубныя работнікі, выкладчыкі музычных школ. Кіруючы састаў навушца на працягу 1,5—2 месяцаў, спецыялісты — 1 месяц. Кожны слухач курсаў атрымлівае ў гэты час сярэднемесячную заробную плату.

На дзвюх кафедрах — кіраўніцтва эканамікай, грамадскіх і спецыяльных дысцыплін выкладаюць больш чым сто высокакваліфікаваных спецыялістаў. У іх ліку заслужаныя дзеячы мастацтваў БССР Віктар Роўда і Канстанцін Паплаўскі, народны артыст СССР Генадзь Цітовіч. Акрамя спецыяльных прадметаў, такіх, як клубная, музейная справа, сцэнічнае майстэрства, мастацкае

слова, слухачы знаёмяцца таксама з працоўным заканадаўствам.

Праграма курсаў уключае не толькі лекцыі і практычныя заняткі, але і наведванні тэатраў, канцэртаў, творчыя сустрэчы з выдатнымі дзеячамі беларускай культуры.

Пасля заканчэння вучобы, калі здадзены экзамены і абаронены рэферат, кожны атрымлівае пасведчанне аб праслуханым курсе. Штогод у інстытуце праходзяць перападарытоўку 1500 спецыялістаў.

— І, напэўна, можна гаварыць аб выніках работ інстытута?

— Безумоўна. Яшчэ падчас навучання курсанты запаўняюць анкетны рэкамендацыйны дзе адзначаюць тыя канкрэтныя мерапрыемствы, якія будуць ажыццяўляць у сваіх установах. Дарэчы, вярнуўшыся дадому, кожны робіць невялікую справаздачу свайму калектыву.

Немалая заслуга інстытута ў паліпшэнні планавання працы аддзелаў культуры. Больш якасным стала навучанне ў музычных школах. Пры актыўным удзеле нашага інстытута ўкараніўся рытуал пасвячэння ў прафесію культработніка. Нарэшце, вельмі карыснымі, на мой погляд, з'яўляюцца ўжо традыцыйныя курсы і семінары для замежных суайчыннікаў, якія арганізоўвае таварыства «Радзіма».

— Сёлета вы будзеце іх праводзіць пяць разоў...

— Так, і вельмі рады гэтаму. Тое ж могуць сказаць усе нашы выкладчыкі. Таму што больш уважлівых, стараных і дысцыплінаваных студэнтаў, напэўна, не бывае. Займаемца з імі заўсёды з асаблівым задавальненнем, са шчырым жаданнем даць ім магца больш ведаў, няхай то харавое майстэрства або беларуская гісторыя і мова, ці проста новыя песні і танцы, якія яны павязуць з сабой ад нас.

Звычайна я знаёмлюся з нашымі замежнымі слухачамі на ўступнай лекцыі, прысвечанай сённяшняму дню Беларусі. І кожны раз вельмі хвалююся, таму што бачу ў вачах нашых гасцей не проста ўвагу, але і затоны смутак, бывае што і слёзы.

Прыемна і тое, што на нашы курсы і семінары прыязджаюць таксама дзеці і ўнукі суайчыннікаў. Спадзяюся, што праз некаторы час сустрэнуся і з тымі, чые бацькі калісьці навучаліся ў нас. Я ўпэўнены: наша праца служыць высакароднай справе ўмацавання міру на зямлі. Мы — за пашырэнне такіх кантактаў.

Гутарку вела Алена АНАНІЧ.

Знаёмім з паўрэтатамі-82

ЧАЛАВЕК АДКАЗВАЕ ЗА ЁСЁ

За творы літаратуры і мастацтва Дзяржаўнай прэміяй БССР адзначаны таленавіты празаік В. Казько. Яго аповесць «Суд у Слабадзе» нясе праўду аб мінулай вайне, аб трагічным лёсе дзяцей, якія бязвінна гінулі ў яе пажарышчы. Дзяцінства самага пісьменніка таксама было апалена вайной. Шмат гора і цяжкіх страт вы-

пала на яго лёс. Таму твор напісаны вельмі ўсхвалявана, думкі і словы ідуць ад самага сэрца. Аповесць «Суд у Слабадзе» — прысуда не толькі другой светскай вайне, але і тым, хто хоча развязаць трэцюю, тэрмаядзерную, самымі страшэннымі і трагічнымі ахвярамі якой стануць перш за ўсё нашы дзеці.

Віктара Казько ўсесаюзнаму чытачу адкрыў часопіс «Новы мир». Праўда, калі ў 1972 годзе на старонках гэтага аўтарытэтнага выдання была змешчана аповесць «Вісакосны год», у маладога пісьменніка было ўжо некалькі апублікаваных апавяданняў. І ўсё ж дэбютам, бадай, трэба лічыць менавіта «Вісакосны год». Гэтай аповесцю В. Казько заявіў аб сабе, як аб таленавітым літаратары, які піша найчасцей пра тое, што сам перажыў, добра ведае.

Пазней ужо, калі прыйшло сапраўднае чытацкае прызнанне, а кніга «Добры дзень і бывай» у 1977 годзе была адзначана прэміяй Ленінскага камсамола, В. Казько, разважаючы над тым, які сэнс укладвае ён у паняцце творчасць, сказаў: «...у літаратуры, па-мойму, ёсць любімая работа плюс індывідуальнасць таго, хто піша. Калі пісьменнік — сапраўды індывідуальнасць са сваімі думкамі і перажываннямі, то ў выніку выходзіць з-пад пяра твор у дакладным сэнсе гэтага слова. Ну, а калі няма гэтага індывідуальнага, калі няма моцнага перажывання? Тоды трэба ўспамінаць параду класіка: «Калі можаш не пісаць — не пішы».

Навошта? Бо без болю твайго напісанае нікому не цікава».

Калі ўзнікла задума «Вісакоснага года», В. Казько не мог не пісаць. Быў уласны боль, было перажытае, было жаданне сваё жыццё супаставіць з жыццём іншых.

Нарадзіўся пісьменнік у 1940 годзе ў горадзе Калінкавічы на Гомельшчыне ў сям'і рабочага. Неўзабаве пачалася вайна. «Маці, сястра загінулі. Я рос адзін. Спачатку пад апекай

бабкі. І, вядома, бачыў усё некалькі інакш, чым мае аднагодкі, у якіх былі бацькі». Потым — дзіцячыя дамы Вільчанскі і Хойніцкі...

«Мне калі-нікала гавораць, што ўсё, пра што я расказваю, успамінаю, я выдумаў. У чатыры, нават у пяць-шэсць гадоў я, маўляў, не змог бы столькі запомніць. Але я сам помню ўсё. І мне нялёгка» — так спавядаецца герой «Вісакоснага года» Дзіма Прыгода.

«Ён бачыў, як паміраюць людзі, многа разоў. Паміраць непрыгожа ўжо хоць бы таму, што кожны, хто памірае, патрабен некаму на гэтым свеце. Вельмі многа патрэбных яму людзей знікла з жыцця. І як быццам з кожным з іх знікаў паціху ён сам. Ён не хоча, каб хто б там ні было паміраў на зямлі. І калі вы, людзі, мірыліся да гэтага часу са сваёй смерцю — ён не змірыцца» — гэта ўжо пра Андрэя Разорку з «Аповесці аб беспрытульным каханні».

Пісьменнік прызнаецца: «Само жаданне пісаць у мяне звязана з вайной». Герой першых твораў В. Казько — той жа Дзіма Прыгода, Андрэй Разорка, іх аднагодкі — з максімалізмам, уласцівым дзяцінству.

МАСКОЎСКИ ЭКСПАРТНЫ САЛОН І ЯГО КЛІЕНТЫ

РЭАЛІЗМ У ЖЫЦЦІ І МАСТАЦТВЕ

«Японскі калекцыянер куці у нас нацюрморт вядомага савецкага мастака Юрыя Піменава. Нацюрморт даволі вялікага памеру па вертыкалі. І аказалася, што ў яго доме карціна не ўмяшчаецца. Тады... паднялі столь.»

— Вось наглядны доказ высокага ўзроўню мастацтва! — пажартаваў аўтар, калі даведаўся пра гэта...»

Прадставім субяседніка, які расказаў гэтую гісторыю. Марына Бакулева — дырэктар маскоўскага экспертнага салона Саюза мастакоў СССР. Мэта салона — знаёміць як асобных замежных калекцыянераў, так і фірмы з работамі савецкіх жывапісцаў, графікаў, скульптураў, майстроў докаратаўна-прыкладнага і ювельнага мастацтва.

— Да 1979 года, — гаворыць Марына Бакулева, — самым значным арганізатарам выставак-продажаў твораў савецкага мастацтва за мяжой і нашым партнёрам была японская фірма Гекаса. Але ў апошнія два-тры гады цэнтр цікавасці да работ савецкіх мастакоў перамясціўся ў Еўропу. Найбольш актыўныя пакупнікі — ФРГ, Аўстрыя, Швейцарыя. Самыя ж даўнія нашы сувязі — з фірмамі Швецыі. Італьянцы цяпер вельмі цікавяцца савецкім прыкладным мастацтвам — лаванымі мініяцюрамі Палеа, работамі майстроў мастацкага шкла, ювельраў. Заходнегерманская фірма «Мікалай і сын» трымае «пад прыцэпам» жывапіс і майстэрства ткацтва дыванаў.

Пачаўшы з кантактаў з невялікімі фірмамі, мы выйшлі аднаго з буйнейшых калекцыянераў свету Пётэра Людвіга, які мае свой асабісты музей сусветнага сучаснага мастацтва. З 1980 года ён пастаянна праглядае нашы экспазіцыі, і зямлер у яго ня-

дрэнная калекцыя купленых у нас твораў. Аўтарытэт Пётэра Людвіга як буйнога мастацтвазнаўцы і «чалавека, які б'е без промаху», стварыў нам дадатковую рэкламу.

Трэці год мы ўдзельнічаем у міжнародным кірмашы мастацтваў у Базелі — гэта буйнейшы сусветны кірмаш. Наш раздзел карыстаецца там нязменным поспехам. Стараемся не рабіць вялікіх калекцый. Добрае ўражанне выклікаюць выстаўкі двух-трох аўтараў па 10—15 твораў. Гэтага дастаткова, каб паказаць разнастайнасць стыляў пры агульным высокім узроўні савецкага прафесійнага мастацтва. Дарэчы, сур'ёзныя знаўцы ў Базелі адзначаюць, што СССР, бадай, адзіная краіна, дзе такая высокая агульная прафесійная школа мастакоў, што ў прадстаўленых на кірмашах экспазіцыях ніколі не было дзілетанцкіх работ. Станоўча ацэньваецца і традыцыйная для мастацтва цяга да рэалізму. Гэта зразумела: і гледачы, і пакупнікі стаміліся ад ненаaturalных «адкрыццяў» мадэрнізму і пагоні за арыгінальнасцю.

У нас часта цікавяцца крытэрыямі адбору, якім твораў салон аддае перавагу. На гэта я магу адказаць наступнае. Кожны з 18 тысяч членаў Саюза мастакоў СССР можа прапанаваць нам работу для продажу за мяжой. (Маленькая дэталі: некаторыя майстры не хочуць прадаваць свае карціны ў замежныя музеі, лічаць, што яны павінны застацца на Радзіме.) Дык вось усе атрыманыя работы праглядае спецыяльная камісія, якая вызначае, з аднаго боку, іх прафесійны ўзровень, і з другога, дае заключэнне, што іх продаж не нанесе шкоды мас-

тацкаму фонду краіны. Нашы мастацтвазнаўцы добра ведаюць творчасць сучасных майстроў і не бяруць твораў, выкананых не на ўзроўні іх магчымасцей.

Пакупнікі да нас прыязджаюць розныя. Многія ўжо добра падрыхтаваны: ведаюць па каталогах імёны мастакоў, якія спадабаліся ім, просяць памагчы пабываць у майстэрнях, пазнаёміцца з іх апошнімі работамі. Галоўны рэдактар часопіса «Штэрн», які выдае і спецыяльны часопіс «Арт», Генры Нанен прыязджаў нядаўна пазнаёміцца з творами савецкіх мастакоў. Ён сказаў, што гэта знаёмства для яго «радаць і свята» і што ён не чакаў такой разнастайнасці стыляў і манер.

Раней мы ўлічвалі пры адборы традыцыйную цікавасць іншаземцаў да «рускай экзотыкі» — манастыроў, цэркваў, старога сялянскага ўкладу. Але так было на першым часе. Цяпер жа патрабуюць сучаснае жыццё. Калі паглядзець на сцены нашага салона сёння, то мы мала ўбачым такой «экзотыкі».

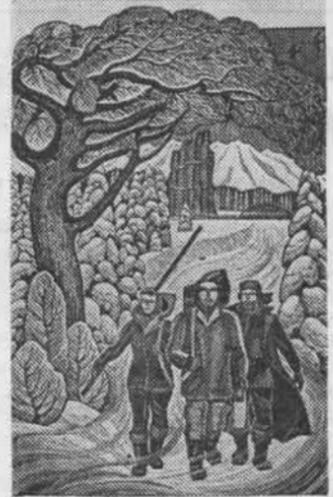
У заключэнне раскажу яшчэ адну гісторыю. Ёсць у нас у калекцыі работы жывапісца з падмаскоўнага Загорска Івана Сандырова. Ён часта ўключае ў свае кампазіцыі адлюстраванні старадаўніх архітэктурных помнікаў. І вось адну з такіх кампазіцый з залатымі купаламі цэркваў, бязмежным рускім пейзажам набыў епіскап з ФРГ. Купіў і выставіў яе ў сваім саборы, нягледзячы на тое, што там была адлюстравана і аголеная руская прыгажуня. Свой учынак ён растлумачыў высокімі мастацкімі вартасцямі карціны. І прыхаджане з ім згадзіліся.

Запісаў Мікалай НЕЙЧ.

ГРАФІК СА СЛУЦКА

Колькасць карцін уражвае кожнага, хто ўваходзіць у кватэру слуцкага мастака Уладзіміра Садзіна. І ўсе яны — вынік шматлікіх паездак па краіне, па роднаму краю, за мяжу. Найбольш поўна працягваецца талент мастака ў графіцы, лаканізм і строга кампазіцыя якой дазваляе яму больш трапна перадаць дух свайго часу. У. Садзін апявае героіку працы ў нашу эпоху гіганцкіх будоўляў, яе рамантыку і натхненне. Менавіта пра гэта расказвае серыя работ пра салігорскі калійны і гродзенскі хімічны камбінаты, будаўніцтва мазырскага нафтаперапрацоўчага завода і Байкала-Амурскай магістралі. У. Садзін — пастаянны ўдзельнік многіх выставаў, яго малюнкi можна сустрэць на старонках цэнтральных газет і часопісаў, рэспубліканскіх выданняў, у тым ліку і «Голасу Радзімы». Відаць, яшчэ адно прызнанне Уладзіміра Садзіна —

работа з дзецьмі. Трыццаць гадоў узначальвае ён народную самадзейную студию слуцкага Дома піянераў. Таленавіты педагог адкрыў нямала здольных дзяцей, якія сталі потым прафесійнымі мастакамі. Сярод іх члены Саюза мастакоў БССР Уладзімір і Міхаіл Басалыгі, Георгій Скрыпнічэнка, кніжны графік Уладзімір Цеспер, многія выкладчыкі малявання ў школах рэспублікі. НА ЗДЫМКАХ: У. САДЗІН праводзіць заняткі ў народнай студыі выяўленчага мастацтва слуцкага Дома піянераў; работа мастака «Першапраходцы».

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ставяцца да ўчынкаў кожнага чалавека, гэтаксама, як і свае паводзіны вымяраюць па самаму высокаму рахунку сумлення. Зусім не дзеці — гэтыя хлапчухі. У іх жыццё рана прыйшла даросласць. Мабыць, куды лепей было б, калі б яны не спяшалася. Лепей? Канечне, бо не былі б зламаны дачасна плёсы многіх, ды і ў жывых яны б засталіся.

Так, як напісаў пра падлеткаў вайны і першых пасляваенных гадоў В. Казько, да яго ніхто не пісаў. Пospех прыйшоў не толькі таму, што аўтар валодаў задаткамі творчага майстэрства. Пospех першых апавесцей В. Казько — у той найвялікшай праўдзе перажытага, якая спалучае ў сабе і аўтарскі боль, і боль яго аднагодкаў, і боль усяго чалавецтва. Чалавек адказны за ўсё, што робіцца на зямлі, — сам па сабе лозунг гэты не новы. Тым больш для літаратуры, але ў творчасці В. Казько ён напоўніўся яшчэ больш глыбокім зместам.

Нізкі, вельмі нізкі баявы парог у аўтара. Ён бярэ сабе ў віну нават тое, за што ні ў якім разе не можа адказаць. У тым жа «Вісакосным годзе» — а гэта ці не найбольш аўтабіяграфічная апавесць у творчасці пісьменніка — Дзіма прыгода пакутуе, што, калі выбухам міны была забіта маці, ён спалохаўся, пакінуў сям'ю сумом судзіць сябе і сам пісьменнік: «Мне самому было тады ўсяго тры гады. Спалохаўся, вядома, пабег. А сестра замерзла ў разбуранай хаце. І цяпер часта думаю, што неяк мог бы я выратаваць, калі б таксама застаўся там. Наогул, калі пачынаеш задумвацца пра

мінулае, то многае з таго, што было, хочацца змяніць».

Як жа павінен ён пасля гэтага судзіць тых, хто забіваў дзяцей, маці? Хто, здрадзіўшы Радзіме, здрадзіў самой чалавечнасці, бо ўчынкамі сваімі хацеў паставіць пад сумненне самыя святыя, гуманістычныя пачаткі ў жыцці людзей! І В. Казько судзіць адшчапенцаў у апавесці «Суд у Слабадзе», якая ў канцы мінулага года была адзначана Дзяржаўнай прэміяй БССР.

Гэта твор надзвычайнай антываеннай скіраванасці. У ім пісьменнік, зноў звяртаючыся да таго, што ведае не па расказах, а з уласнага вопыту, выносіць свой суровы прысуд здрадце, бесчалавечнасці, звяржыня лютасці фашыстаў і іх памагатых.

«Калі я пераехаў з Вільчы ў свой другі дзіцячы дом — у Хойнікі, — успамінае В. Казько, — там ішоў працэс над былымі паліцаямі-карнікамі... У залу ўсе, вядома, не змясціліся. Я прабіўся туды з велізарнай цяжкасцю. У гэты ж час у дзіцячым доме памёр Коля Самовіч, знявечаны вайной, у многім падобны да Колькі Лецекі — героя «Суда ў Слабадзе». Так дзве падзеі, якія ўзрушылі мяне, пераплаліся».

«Памяць для Казько, — як слухна заўважыў крытык У. Вігілянскі ў артыкуле «Хлопчык з далёкага дзівіткавага дня», змешчаным у кнізе «Маладыя пра маладых», выпушчанай у 1979 годзе «Молодой гвардыей», — мае не толькі асабісты, але і сацыяльны, грамадскі сэнс. Усенародная памяць — гэта, па Казько, рухавік унутранага прагрэсу ўсяго чалавецтва, ахоўная грамата міру на Зям-

лі». Падзеі, якія адбываюцца ў апавесці, і асэнсоўваюцца з вышыні чалавечай памяці. Не толькі пра пакуты свайго народа піша аўтар — «калі пісаць пра пакуты, то можна было напісаць і нешта больш жахлівае». Ён выкрывае такую антычалавечую, найжудаснейшую з'яву дваццатага стагоддзя, якой з'яўляецца фашызм, напамінаючы, што нельга забываць пра зверствы. Злачынствы ворагаў і іх памагатых амністыі не падлягаюць. І гэта заўсёды павінны памятаць тыя, хто сёння спрабуе абяліць сябе, выставіць як паслухмяных выканальнікаў чужой волі.

Шырока цікавасць выклікаў раман пісьменніка «Неруш» — твор, у якім расказваецца пра мелярацую беларускага Палесся. Слова гэтае — «неруш» — азначае некрануты куточак зямлі, але, называючы так свой твор, В. Казько ўкладваў у яго і іншы сэнс: «Хацелася выкарыстаць гэта слова і як заклік: «Не руш. Не ламі! Таму што неруш — гэта тое, што трэба берагчы, захоўваць».

Вядома, пісьменнік не супраць мелярацыі, але ён супраць бяздумнага стаўлення да зямлі, безгаспадарчасці, якая здараецца тады, калі людзі, якім дадзены пэўныя паўнамоцтвы, жывуць толькі сённяшнім днём, не дбаюць аб будучым роднага краю. Для іх асушаныя гектары замяняюць цвярозы разлік. Менавіта так здарылася з галоўным героем рамана Мацвеем Роўдай, які, як гаворыць сам аўтар, «асушаючы Палессе, асушыў сваю душу». Злачынцам, безумоўна, назваць яго нельга, але маральна судзіць можна і трэба, каб не толькі сам Роўда, але і

яму падобныя старанна ўзважвалі кожны свой учынак, перш чым дзейнічаць.

Публікуючы раман у перакладзе на рускую мову ў часопісе «Дружба народова», В. Казько змяніў назву твора. Ён стаў называцца «Колесом дарога». Ёсць такі выраз на родным пісьменніку Палессі. Гэта пажаданне перад дарогай, напрыклад, буслам перад адлётам, каб не заблудзіліся, а вярнуліся з цёплым краёў дадому. «Але, — гаворыць В. Казько, — ёсць і сэнс іншы: кола жыцця — вечная дарога. Гэтая карусель таму і не спыняецца, што ўсе пакаленні круцяць кола. Людскімі клопатамі жыццё наперад коціцца...»

Не забывае пра свае родныя мясціны і сам пісьменнік. Часта сустракаецца з землякамі, многія з якіх потым становяцца прататыпамі герояў яго твораў.

Вядомы В. Казько не толькі як празаік. Ён — аўтар сцэнарыя мастацкага фільма «Паводка», пастаўленага на кінастудыі «Беларусьфільм». Цяпер рэжысёр В. Чацверыкоў па сцэнарыю В. Казько і Ф. Конева здымае фільм «Сад».

Адчуваючы адказнасць перад часам, сваім народам, перад чытачамі, пісьменнік прызнаецца: «Цяжэй становіцца жыць. І пасля «Суда ў Слабадзе», і пасля кожнай новай кнігі. Не ўзросць, вядома, перашкода. А груз перажытага цісне ўсё мацней. І пісаць цяжэй. Здавалася б, простыя, ужо вырашаныя пытанні зноў становяцца складанымі. І навыкі рамяства, вопыт тут не падмога. Яны толькі падмурак, на якім можна будаваць дом новай кнігі».

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

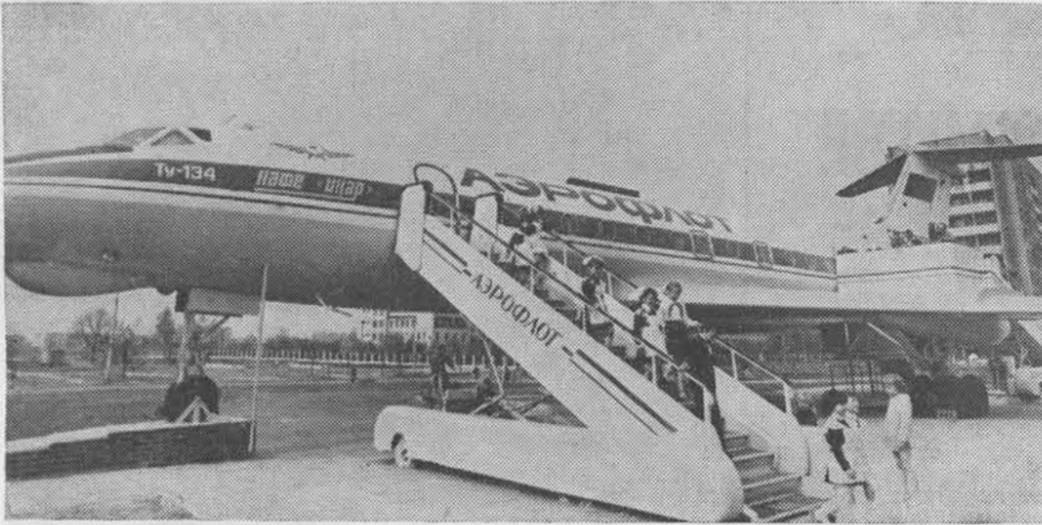
ПІСЬМЕННІК І ЧЫТАЧЫ

Гэты дзень для вучняў і педагогаў сярэдняй школы № 2 горада Мінска стаў асабліва памятным. У госці да іх прыйшоў народны пісьменнік Беларусі Іван Шамякін, творчасць якога школьнікі добра ведаюць, а некаторыя з твораў вывучаюць на ўроках беларускай літаратуры. Тым больш прыемна было паслухаць самага аўтара. Іван Пятровіч расказаў аб працы над сваімі творами, адказаў на шматлікія пытанні. Цікавым было выступленне настаўніцы Т. Якойцавай. Дваццаць пяць гадоў назад Тамара Іванайна працавала ў Палацы культуры Мінскага аўтамабільнага завода і была арганізатарам сустрэчы з І. Шамякіным, тады яшчэ маладым пісьменнікам.

На развітанне І. Шамякін падпісаў вучням і настаўнікам свае кнігі.

З АСАБІСТАЙ КАЛЕКЦЫІ

У зале фізічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна адбылося адкрыццё выстаўкі жывапісных работ з асабістай калекцыі выкладчыка ўніверсітэта А. Белага. На ёй прадставлены шаснаццаць палотнаў. Найбольш цікавасць выклікалі карціны А. Марачкіна «Херсанес», М. Назарчука «Восень» і «Копны сена», А. Пятрухны «Ветразі» і «Над Свіслаччу», У. Сулякоўскага «Вясна на Бярэзіне».

Серабрысты авіялайнер ТУ-134 «прыямліўся» паблізу плошчы Казінца ў сталіцы рэспублікі. У яго салоне абсталявана ўтульнае кафэ «Ікар» для мінскай дзятвы. Ма-
лышоў абслугоўваюць афіцыянткі ў форме сцюардэс аэрафлоту. НА ЗДЫМКАХ: кафэ «Ікар»; у салоне. Фота Ч. МЕЗІНА.

БЕЛАРУСКІЯ ГУСАРЫ

...Сонечнай раніцай 16 мая 1803 года па-святочнаму апранутыя кацярынаслаўцы спышаліся на Саборную плошчу, адкуль чулася ваенная музыка.

Перад строінымі шарэнгамі салдат статы чорнабароды архіепіскап Іоў, у мінулым гуляка і дуэлянт, які яшчэ не страціў ваеннай выпраўкі, сваяк святлейшага князя Падёмкіна-Таўрычаскага, асвячаў сцяг нядаўна створанага Беларускага гусарскага палка.

Арганізатар палка, генерал-маёр М. Галынінчаў-Кутузаў, будучы фельдмаршал і герой 1812 года, беражліва перадаў сцяг камандзіру палка Рыгору Лісаневічу.

Пад гукі папулярнага ў тая гады марша на словы Г. Дзяржавіна «Гром перамогі, раздавайся!» гусары хвацка прайшлі перад світай Кутузава.

Так пачалася амаль 115-гадовая гісторыя аднаго са слаўных палкоў рускай арміі. Але чаму на зямлі Украіны, у Кацярынаславе, полк пры сваім нараджэнні атрымаў назву Беларускага?

Чытачы нашай газеты памяць, што ў кастрычніку мінулага года «Голас Радзімы» расказваў аб беларускай вёсцы амаль у самым центры Украіны — на Днепрапятроўшчыне. Яна называецца Сурска-Літоўскае, і жывуць у ёй перасяленцы з мястэчка Дуброўна былой Магілёўскай губерні (цяпер Віцебская вобласць), пачынаючы з другой паловы XVIII стагоддзя. Дык вось, пры фарміраванні палка ў яго былі ўзяты гэтыя самыя беларусы-перасяленцы з Дуброўна, якія працавалі

на Кацярынаслаўскай суконнай фабрыцы.

Паколькі фабрычнае начальства, што лічылася па ваеннаму ведамству, вельмі неахвотна адпускала кваліфікаваных рабочых, для поўнага ўкамплектавання палка была ўзята частка салдат з Лісавецградскага, Паўлаградскага і Александрыйскага гусарскіх палкоў. Але беларусы, якія склалі аснову палка, вызначылі і яго назву.

З таго часу, у адпаведнасці з традыцыямі рускай арміі, у гэты полк прызываліся разам з жыхарамі Кацярынаслаўскай губерні і беларусы з сяла Сурска-Літоўскае.

Баявы шлях беларускіх гусар быў адзначаны шматлікімі ўзнагародамі. У няўдалым для руска-прускіх войск баі супраць арміі Напалеона пад Дрэздэнам, сталіцай саксонскага караля, яны сваімі адважнымі контратакамі збілі тэмп наступлення напалеонаўскай гвардыі і забяспечылі рускім часцям арганізаваны выхад з боя. Пры паражэннях звычайна ўзнагароды не раздаюць. Але за гэты бой салдаты і унтэр-афіцэры палка атрымалі на шапкі знакі з надпісам «За 14 жніўня 1813 года». За баі ў 1814 годзе полк быў узнагароджаны 22 сярэбранымі трубамі, на якіх было выгравіравана «За адзнаку, мужнасць і храбрасць, у кампаніі 1814 года аказаныя» і быў удасгоены гонару ўдзельнічаць у парадзе саюзных войск у Парыжы.

У перыяд вайны з Турцыяй у 1828—1829 гадах беларускія гусары за разгром адборнага кавалерыйскага атрада башыбузукаў былі ўзнага-

роджаны яшчэ 22 георгіеўскімі трубамі «За адзнаку ў турэцкую вайну 1829 года».

З году ў год раслі баявое майстэрства і вывучка асабовага складу. Яго высокія маральныя і баявыя якасці асабліва ярка праявіліся ў вайне за вызваленне балгарскага і іншых славянскіх народаў ад турэцкага прыгнёту. Пасля пераможных баёў полк вяртаўся ў Расію, удастоены вышэйшай воінскай ўзнагароды — георгіеўскага штандарта, на якім серабром вышыта «За 1877 і 1878 гады».

Баявы аўтарытэт палка быў вельмі вялікі. Пра гэта сведчыць той факт, што яго шэфамі ў розныя часы былі кароль Нідэрландаў Вільгельм III, аўстрыйскі генерал-фельдмаршал граф Радзецкі, які ў час напалеонаўскіх войнаў быў начальнікам штаба пры галоўнакамандуючым саюзнымі войскамі М. Барклаі-де Толі, вялікі князь Міхаіл Мікалаевіч.

Ішоў час. Мяняліся стратэгія і тактыка вайны. З'явіліся новыя віды зброі. Хвацкія гусарскія атакі ўжо не маглі вырашыць зыход бою. Усе арміі, у тым ліку руская, рэарганізавалі сваю кавалерыю. Патрабаваўся мабільны салдат, аднолькава добра абуцаны для бою і ў пешым, і ў конным страі. Такім салдатам стаў драгун. І вось 18 жніўня 1882 года Беларускі гусарскі рэарганізавалі ў 21-шы драгунскі Беларускі полк.

Прайшоўшы праз многія баі, аकोпы першай сусветнай вайны, салдаты палка закончылі яго гісторыю пад чырвоным сцягам рэвалюцыі.

Уладзімір КУНЦАР.

НА ЛЯСНЫМ СКРЫЖАВАННІ

Надвечоркам адгримела першая майская навальніца. А сёння праз тонкія блакітныя воблакі прыграве сонца. У паветры таўкуцца камары. На паўднёвым баку неба быццам задрамала ціхая вясёлка. На вузкую палявую сцяжынку падаюць апошнія рэдкія кроплі дажджу і зараз жа высыхаюць.

Сцяжынка нырнула ў лес, і пад нагамі зашапацела пачарнелае і яшчэ не зусім прасохлае лісце. Адусюль пацягвала вільготным халадком, праз які прабіраліся ледзь улоўныя пахі вясны.

На скрыжаванні гэтай сцяжынкі з шырокай лясной прасекай трапілася мне даўняе вогнішча. Прамяні сонца падлі суды амаль вертыкальна, у засені дрэў было цёпла, нават душна. Мне здалася нечаканым, што ля яловай шышкі на сцежцы, зпад сухога лісця, выглядвае востры ўломак цагляны, але, крыху нахіліўшыся, убачыў, што гэта невялікі рудаваты грыбок.

— Смэржок! — абрадаваўся я і пачаў уважліва аглядацца навокал. Смэрж-

кі — грыбы «сяброўскія», яны рэдка селяцца па адным. Вось толькі хвацка ўмеюць вельмі адмыслова: можна глядзець амаль што ўсутыч на грыб і не заўважыць яго. Вось і сапраўды, побач з першым толькі па другі бок шышкі вытыркнуўся яшчэ адзін, крыху большанкі. Непадальку бачу яшчэ некалькі грыбоў. Смэржкі, здавалася, самі з цікаўнасцю выглядалі з-пад старога лісця і сухой травы. Карэньчыкі ў іх былі белыя, а завостраныя бураватыя шапачкі з рабрыстай ячэйстай паверхняй — зморшчаныя і падобныя здалёку на пчаліныя соты.

Мне прыгадалася, як у апошні год Вялікай Айчыннай вайны ўшчэнт выгарэў значны кавалек нашага лесу, дальні ад вёскі. Але гадзі праз два на тым пажарышчы расло мноства вясновых грыбоў. Я тады яшчэ не бегаў у лес з кошыкам, а вось старэйшы брат часцяком прыносіў незвычайную даніну вясновага лесу. А аднойчы, ідучы ад чыгункі (ён тады ўжо быў студэнтам тэхнікума ў Мінску), Уладзімір выдасць прысціпаў па ўзлеску і... дадому з'явіўся з двума паўнюткамі смэржкоў хатулямі, якія прама ў лесе «змайстраваў» з кашулі і майкі. Пазней, калі за грыбамі пачаў бегаць ужо я сам, смэржкі зніклі з нашага лесу, а магчыма я не ўмеў іх шукаць.

Анатоль БАЯРОВІЧ.

ДОБРАЯ ЛЫЖКА!

У гадзіны адпачынку вядомы ў Оршы народны ўмелец інжынер заводу «Легмаш» Уладзімір Любчанка займаецца мастацкай апрацоўкай дрэва. На многіх выстаўках — у рэспубліцы і за яе межамі — высокую ацэнку заслужылі зробленыя ім драўляныя лыжкі. Прыцягваюць у іх і стараннае, прыгожае аздабленне, і арыгінальнасць формы, і нацыянальны арнамент. Спадабаліся гэтыя лыжкі ў ГДР. Нямецкія сябры заказалі фабрыцы мастацкіх вырабаў, з якой плённа супрацоўнічае інжынер У. Любчанка, тысячу комплектаў драўляных лыжак.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Стары млын на Уздзеншчыне.

Фота В. ДУБІНКІ.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Зак. 967